

mäinen esimerkki kuului näin:

»Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenyydestä johtuvien, turvallisuusneuvoston sitoviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämiseksi Suomen osalta tarvittavista taloudellisluontoisista sekä tieto- ja muuta liikennettä koskevista toimenpiteistä voidaan määrätä asetuksella.»

Partisiipit kasassa: tyylin tauti, jota olen koettanut muistaa ennenkin, mm. Selvää suomea -kirjassa s. 144–146. Olen silloin esittänyt myös muutamia kohennusehdotuksia. Tällä kertaa sopisi parhaiten kohennus, jossa partisiippikuorimat korvattaisiin pää- ja sivulauseilla. Syntyisi seuraavanlainen pykälä:

Suomelle koituu Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenyydestä velvoituksia, jotka perustuvat turvallisuusneuvoston sitoviin päätöksiin. Asetuksella voidaan määrätä taloudellisista sekä tieto- ja muuta liikennettä koskevista toimista, jotka tarvitaan velvoitusten täyttämiseksi.

Tuntuiko kamalalta? Lakikielen perinteestä purkuehdotukseni kyllä poikkeaa siinä, että asian tausta selitetään omassa alkuvirkkeessään kertomuksen tapaan, ei asian kanssa samaan virkkeeseen ahdettuna. Sellaista väljää esitystapaa luulisi myös lukijan odottavan.

Tilaakin säästyy, kun käänne »Suomen osalta tarvittavista (toimenpiteistä)» jätetään kokonaan pois. Muista toimenpiteistä ei voine olla kysymys; rajansa turhantarkkuudellakin – jopa lakikielessä.

Toinen esimerkkini, tyypillinen sokkelovirke, oli samasta laista:

»Tämän lain nojalla annetut asetukset on viipymättä ilmoitettava eduskunnan puhemiehelle, jonka on saatettava ne eduskunnan tietoon heti tai, jollei eduskunta ole koolla, niin pian kuin se on kokoontunut, ja on ne kumottava, jos eduskunta niin päättää.»

Vähin keinoin purkautuisi tämäkin sokkelo:

Tämän lain nojalla annetut asetukset on viipymättä ilmoitettava eduskunnan

Oiottavia sykkyröitä

Eräässä taannoisessa sanomalehtipakinassani (Helsingin Sanomat 28. 4. 1986) kävin käsiksi lakikielen lauserakenteisiin, jotka monille kirjoittajilleen ovat käyneet pyhiksi. Niin oli käynyt sillekin juristille, joka pyysi minua kädestä pitäen osoittamaan, miten esimerkkeinäni olleet rakenteet voitaisiin keventää. Hänen mielestään niitä ei voinut.

Kaivan siis esiin pakinani ja koetan selvittää lakikielen sykkerryksiä. Ensimmäinen

N:o 659.

Laki

eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä täyttämistä.

Annettu Helsingissä 29 päivänä joulukuuta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopöytämuutoksen määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenyydestä johtuvien, turvallisuusneuvoston sitoviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämiseksi Suomen osalta tarvittavista taloudellisuontoisista sekä tieto- ja muuta liikennettä koskevista toimenpiteistä voidaan määrätä asetuksella.

2 §.

Tämän lain nojalla annetut asetukset on viipymättä ilmoitettava eduskunnan puhemiehelle, jonka on saatettava ne eduskunnan tietoon heti tai, jollei eduskunta ole koolla, niin pian kuin se on kokoonnutunut, ja on ne kumottava, jos eduskunta niin päättää.

3 §.

Sitoumista tai välipuhetta, joka on tehty tämän lain tai siihen perustuvien määräysten vastaisesti tai joka tarkoittaa niiden kiertämistä, alkioon pantako täytäntöön.

Jos ennen tämän lain nojalla annetun asetuksen voimaantuloa tehty sitoumus tai välipuhe on ristiriidassa asetuksessa annottujen tai siihen perustuvien määräysten kanssa,

Helsingissä 29 päivänä joulukuuta 1967.

N:o 226

Asetus

lämminveristen ravihevosten maahantuonnista annettu

Annettu Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta

Maa- ja metsätalousministerin esittelystä muutetaan lämmintuonninasetuksen 1 §:n 1 ja 2 momentit 4 päivänä helmikuuta 1966 annetun asetuksen 1 §:n 1 ja 2 momentit 4 päivänä joulukuuta 1976 annetussa asetuksessa (948/76), näin:

1 §.

Hevosten maahan tuonnista annettu lain (328/38) 1 §:ssä tarkoitettu lupa voidaan raviurheilutarkoituksiin käytettävän lämminverisen juoksijahevosen maahan tuontiin antaa vain, jos tuotava ori on alle 18-vuotias tai tamma alle 16-vuotias ja jos hevonen tai, milloin kysymyksessä on kantavana maahan tuotava tamma, se ja ori, jolla se on astutettu, tahi, milloin kysymyksessä on 12—17-vuotias ori, ainakin kymmenen sen jälkeläistä taikka, milloin kysymyksessä on alle 3-vuotias orivarsa, se tai sen emä tai ainakin kaksi emän jälkeläistä taikka, milloin kysymyksessä on alle 3-vuotias tammavarsa, se tai sen emä, emänemä tai ainakin kaksi emän jälkeläistä on ravikilpailuissa vähintään saavuttanut maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä määrättävän tulostajan.

Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 1984

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

N:o 1009.

Laki

tukiliselain 7 §:n muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 1979.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 28 päivänä heinäkuuta 1979 lain (590/78) 7 §:n 3 momentti näin kuuluvaksi:

7 §.

Jos eläkkeensaaja on välittömästi ennen tukiliselain myöntämistä saanut sellaista tukiosaa, perhe-eläkettä, johon kuuluu tukiosa tai tukiliselä, tai rintamasotilaseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesääntöön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, taikka jos vakuutetun puoliso saa tällaista kansaneläkettä tai rintamasotilaseläkettä, arvioidaan sanottu etuus vuosituloa vahvistettaessa edellisen arvioimisajankohdan mukaisena, mikäli etuuden määräytymisperusteesta ei ole tapahtunut muutosta, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden indeks-

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 1979.

siidonaisuudesta. Etuuden ei katsota muuttuvan eläkkeeksi tai jompikumpuun muuttunut vanhuuseläkkeeseen määrään vaikuttavista olosuhteista ole muuttuneet.

Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä joulukuuta 1980.

Tätä lakia sovellettaessa suoritettavasta tukiliselästä otettavasta lain (446/69) mukaisesti tukiosaan.

Tasavallan Presidentti

N:o 497

Valtioneuvoston päätös

toimenpiteistä valtion viranomaisten kielenkäytön parantamiseksi

Annettu Helsingissä 23 päivänä kesäkuuta 1982

Valtioneuvosto on opetusministeriön esittelystä asian oltua valmistavasti valtion raha-asianvaliokunnan käsiteltävänä päättänyt:

Kansalaisten on vaikea käyttää oikeuksiaan ja täyttää lainsäädännön heille asettamia velvollisuuksia, jos säädösten sekä viranomaisten päätösten ja asiakirjojen kieli on vaikeaselkoista. Viranomaisten kielen vaikeaselkoisuus saattaa myös vähentää kansalaisten mahdollisuutta seurata ja valvoa viranomaisten toimintaa. Valtion viranomaisten tulee tämän vuoksi ryhtyä käytännön toimenpiteisiin virkatoiminnassa käytettävän kielen selkeyden ja ymmärrettävyyden parantamiseksi.

Säädökset, suunnittelu- ja päätöksiäkirjat, viranomaisten antamat ohjeet sekä yksityisille tarkoitettut asiakirjat on kirjoitettava siten, että niiden sisältö on vaikeuksista ymmärrettävissä ja olennaiset kohdat sekä tärkeimmät perustelut helposti havaittavissa. Muissa kuin pelkästään asiantuntijoille tarkoitetuissa asiakirjoissa on vältettävä ilmauksia, jotka eivät ole yleisesti tunnettuja tai eivät selity asiayhteydestä. Käytetyt käsitteet on tarvittaessa selitettävä.

Viranomaisten tulee valvoa asiakirjojensa kielen laatua ja huolehtia henkilökuntansa taidosta kirjoittaa ja puhua selkeää kieltä. Kunkin hallinnonalan ja viraston tulee ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin kielenkäyttönsä parantamiseksi. Ministeriöiden tulee harkita myös pysyviä järjestelyjä hallinnonalan kielenkäytön valvomiseksi ja huoltamiseksi.

Helsingissä 23 päivänä kesäkuuta 1982

Ministeri Kaarina Suonio

Viranomaisten kielenkäytön parantamiseksi hallinnon toimintatapojen järjestyksen kehittämiseksi vastaavana virasto- ja valtiovarainministeriö antaa ohjeita räyksiä siitä, miten kielenkäytön parantamista ja tarkkailu virastoissa järjestetään. Oikeusministeriö tarkastaa valtion ohjesääntöön 44 §:n mukaisessa tarkastuslakien ja muiden säännösten kieliasian ja säädosvalmistelua kielenkäytön parantamiseksi. Säädosvalmistelukoulutuksessaan erityistä huomiota valmistelijat kirjoittaa hyvää säädöskieltä.

Kielen asiantuntijana viranomaisten kielenkäytön kehittämisessä toimii Kotimaisen tutkimuskeskus.

Valtion koulutuskeskus avustaa näiden hankkeissa kielenkäytön koulutustöille.

Ministeriöiden tulee antaa valtiovarainministeriölle ja säädosvalmistelun osalta ohjeita näiden ministeriöiden antamien mukaisesti selostuksia toimenpiteistä kielenkäytön parantamiseksi hallinnon osalta.

Tämä päätös tulee voimaan 15 päivänä joulukuuta 1982.

Kielemme käytäntö

puhemiehelle. Hänen on tiedotettava niistä eduskunnalle heti tai viimeistään eduskunnan kokoonnuttua, ja ne on kumottava, jos eduskunta niin päättää.

Sokkelo hävisi, pykälä lyhenikin. Olipa lainsäätäjät alun perin osannut käyttää pikemmin kielelle kuin huonolle lakikielelle ominaisia ilmaisukeinoja.

Samasta on kysymys myös seuraavassa tapauksessa. Siitä minulle huomautti toinen, kieliasioita harrastava lakimies pakinani ilmestyttyä keväällä 1986.

Huhtikuun 1986 alussa näet uusittiin pankkien sekkilomakkeet, ja silloin alettiin säästö- ja osuuspankkien sekkeihin painaa myös vuosiluku. Siksi tehtiin ennallaan säilyneeseen 500 markan sekkitakuuseen lisäys:

»Mikäli sekkilomakkeeseen on painettu vuosiluku, takuun edellytyksenä on lisäksi, että sekki on esitetty lunastettavaksi sekissä painettuna olevana voimassaolovuotena tai sitä edeltävänä vuotena.»

Leikkeen lähettäjä huomautti, että tässä olisi aivan hyvin riittänyt:

Takuu on voimassa, jos sekki esitetään lunastettavaksi viimeistään siihen painettuna vuonna.

Ja hän jatkoi: »Mutta piti vain pankkilakimiesten yrittää sanoa muka oikein täsmällisesti ja mutkikkaasti. — — Voin hyvin kuvitella pankkilakimiesten pulman: jos tilinpitäjälle annetaan loppuvuodesta tilivihko, jossa onkin seuraavan vuoden numero, niin se onneton voi sitä heti käyttää ja miten ihmeessä voimme selvitä tästä tilanteesta? Joka ei järjellä ajateltuna ole kovin kummallinen pulma.»

Tuskin likikään kaikki lakikielen ilmaisupulmat ovat kovin kummia, varsinkaan jos niitä katselee oiotusta tekstistä eikä alkuperäisestä sykkyrästä käsin. Mutta sykkyrät ovat syvässä, ja siksi lakitekstin kirjoittajat tuntuvat jatkuvasti tarvitsevan niiden oikomisesta oppia. Eivät yleistä »sano se yksinkertaisemmin» -oppia vaan havainnollisia esimerkkejä ja niiden rakenteen erittelyä —

kieliopillistakin erittelyä ja selventävää lauseenjäsennystä.

Perimmältään siis samaa oppia, jota kaikille tuleville kynänkäyttäjille jo koulussa olisi annettava. Paljonko sitä nykykoulussa saadaan annetuksi, on eri asia.

TERHO ITKONEN